

Шифр ТЯ10-12

Задания регионального этапа
Всероссийской олимпиады школьников
по татарскому языку
2017-2018 учебный год
10 класс

Уважаемый участник!

Время проведения олимпиады по татарскому языку в 9-11 классах – 180 минут. Максимальное количество баллов – 50 баллов.

Ответы на задания I части заносятся в таблицу ответов.

Инструкция по выполнению работы

При выполнении заданий в Таблице ответов под номером выполняемого вами задания поставьте знак «X» в клеточку, которая соответствует букве выбранного вами ответа.

Таблица ответов

	1.1	1.2	1.3	1.4	1.5	1.6	1.7	1.8	1.9	1.10
1)				X						X
2)			X			X		X		
3)	X	X			X		X		X	
4)										
Задания по 1 баллу										88.

I.	Татар теле	балл
1.	Тестлар (дөрес жавапны билгеләгез)	10
1.1	[л] авазы: 1) ирен-ирен, өрелмәле, сангырау; 2) ирен-ирен, ярым йомык, сонор аваз; ③ тел алды, яңгырау, сонор аваз;	1
1.2	Тубәндәге кереш суз нинди мәгънә белдерә? <i>Чынлап</i> 1) әйтелмәгәннәрне гомумиләштерү өчен; 2) фикерне чама белән генә әйтүен белдерү өчен; ③ фикернең дөрес дип танылуын күрсәтү өчен; 4) үтенүне белдерү өчен.	1
1.3	Ымлыклар ярдәмендә 1) тавыш белдерелә; ② хис, тойгы һәм теләк, ихтыяр белдерелә; 3) образ белдерелә.	1

1.4	Лексик-семантик юл белән яңа сүз болай ясала: ① сүзгә кушымчалар ялганып; 2) аерым сүзләрнең бәйләнешкә керүе нигезендә; 3) сүзләрнең күчерелмә мәгънәсенә нигезләнеп.	1
1.5	Кереш сүз жөмлө уртасында килсә,... 1) аннан сон өтер куела; 2) аның алдыннан өтер куела; ③ ике яктан да өтер белән аерыла.	1
1.6	Рәвешнең төп синтаксик функциясе - 1) хәбәр; ② хәл; 3) аергыч.	1
1.7.	Кайсы рәттәгә сүзләрдә рәт гармониясе сакланмаган? 1) колын, төлке; 2) сабий, урман; ③ жиһан, машина; 4) болынлык, утын.	1
1.8	Ялгыш тәржемәне табыгыз. 1) общество - жәмгыять; ② справка - мәкалә; 3) потребность - ихтимал; 4) возможность - мөмкинлек.	1
1.9	Фразеологик сүзтезмәне табыгыз: 1) ватанны саклау; 2) яхшы кеше; ③ башны ташка бөрү; 4) агачтан ясау.	1
1.10	Жөмләнең төрен төзелеше ягыннан билгеләгез. <i>Аларга борыла-сарыла төшәргә туры килә, чөнки юлларында бик куп агач ташлар бар.</i> ① тезмә кушма жөмлө; 2) гади жөмлө; 3) иярченле кушма жөмлө.	1
2	Жөмлөләрне дәвам итегез.	5
2.1	Жөмләнең иясе дә, хәбәре дә сан белән белдерелсә, ... <i>аңаларыңда сөзүк куела.</i>	① +
2.2	Раслауны яки кире кагуны белдеруче <i>әйе, юк, ярый</i> сүзләре жөмләнең башка кисәкләреннән ... <i>өтер белән аерыла</i>	① +
2.3	Тиндәш кисәкләр бер-берсенә теркәгечсез бәйләнсәләр ... <i>төрмәгез шөһүрәт дин атала, төрмә бәйләүчү шөһүрәтнең һәм бер ашыр белән.</i>	1 -
2.4	Бер тамырдан ясалган сүзләрне ... <i>бер мөһкәмә дин йәртәләр.</i>	1 -

2.5	Жөмлө кисәкләрен һәм кушма жөмлөләрнең өлешләрен үзара бәйләү өчен кулланыла торган ярдәмлек сүз төркеме... <u>термин</u> дип атала.	1+
3	Рус телендә бирелгән фразеологизмнарның якинча татар эквивалентларын языгыз.	5
3.1	Пускать пыль в глаза – <u>Күзгә кам сибү.</u>	1+
3.2	Вставлять палки в колёса- <u>Шәрихәкә таяк тону.</u>	1+
3.3	Куда глаза глядят- <u>Кайда күз карый.</u>	1+
3.4	Конца краю не видно - <u>Безү-ахарь күренми.</u>	1+
3.5	Капля в море - <u>Дүңгездә бер тамчы.</u>	1+
4.	Бирелгән сүzlәрне аңлатыгыз.	10
4.1	Метафора - <u>шүңдәй тун, әйбернең берәй башка үзгәрен мәнәндеңдә бәлсән белдерә торган. Мәзиңи: колаш башасы.</u>	2+
4.2	Омонимнар- <u>сүзләр бер үк аңлым (белән) һәм (бер үк) әйтәләр белән, әки төрне лексик аңлатмасы белән. Мәзиңи: ашма.</u>	2+
4.3	Ономастика- <u>рэн, кайсы аңлымгә ишләргә әйрәтә. Мәзиңи шәрихәкә ишләргә: Шәрихәкә, Казан.</u>	2+

4.4	<p>Теркәгеч-</p> <p>суз төркөмө, кайсы жамал кыскаларан бер берсе Белән белән. Мәзиәт - һәм: без бүрен дуэтында кытан уыдык (һәм) тәй әттек.</p>	<p>2</p> <p>+</p>
4.5	<p>Кисәкчә-</p> <p>суз төркөмө, кайсы ^{сузыр} жамал кыскаларан берән берә әйткән, суз күрәк фиреран белдерерә һәм күрәктерә. Мәзиәт: кылы? шулай-а ма?</p>	<p>2</p> <p>+</p>
5	<p>Татар театры артистыннан интервью алу өчен 5 сорау төзеп языгыз.</p> <p>1 Келәмә танылыңда суз кем буларга тели иделә?</p> <p>2 Кайган һәм килек театрыда эшкү фирере суз килде?</p> <p>3 Ярашкан пьеса һәм вазиралуу бармы?</p> <p>4 Килек куша артында вакыт чыма?</p> <p>5 Снеетакы белән, аңадан сценала кылкыш кешеләр кең куз кабула, нинди түшкү сузга чамалар?</p>	<p>10</p> <p>+</p>
6	<p>Мәктәптә телләр өйрәнүгез турында сөйләп, дуэтыгызга хат языгыз. Хатта нинди телләр белүгез, дәрәсләрдә ниләр эшләвегез, нинди китаплардан һәм сайтлардан файдалануыгыз турында хәбәр итегез.</p> <p>Кезиле, сөйкәлме дуэтым белән! Күрәтә әүкешәләр кы, хатлыгы аңа бие шатландым. Мин аңда кези- сау, хатлыгы әйтәм. Уыдык белән хатлыгы уыдык соруың: мәктәптә килек һәм нинди телләр өйрәнүе- не. Мәктәптә без өйрәнүе аңиле (дөккә теле), рус (дүккә теле) һәм татар (шулай) телләрне. Ә телләр дүккә- без белән чыгар. Без аңда дөрә әү һәм әйтәләрне кы беләнүе, төрә ителәләрне чыгар үйкәләр, бөтен телләр кыс төрән өйрәнүе өйрәнүе, телләр таркык каркык һәм беләнүе телләр өйрәнүе аңа кыска әйтә Белән ителәләр аңа. Уыдык төрән кыска- ларны без мәктәптә кыскаларан берән,</p>	<p>10</p>

Үч китапта кыргыз материал жазып иштеп беришти,
Ботенинж аңганыла, мына бие өкмөт апар, маң-
мын апары. Мына «кыргыз буюм автоматтары» деген:
тапар тере - Абдуллина; англис тере - Кузовлев,
Лана; рус тере - Рыбенкова. Шаан буюм укму-
чулар кыргыздар тере презентациялар, коз-
каватанып жашылар, таблицалары сон-
рун биринчи, кыргыз аны тере кыргыз
сайтынын адресин биринчи, өзгө да кабат-
лау өкөн. Белгисиз киме иш ресурстары
ишине хатта азын ачыберген. Мына да
Буюм тере дүрөктөргө туура азын туура,
~~кыргыз~~ ишине хаттын кыргыз. Мына да
кыргыз, буюм кыргыз, киме өзгө дүрөктөргө
үч. Сабулламан, барысына, ким ишине белг
зур сый хат. (Кыргыз) кыргыз хат кыргыз.

95.

455